

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

Fabrikalardan
makine sesinden önce
İşçinin Sesi gelecek!

Türkiye Komünist Partisi
işçinin partisi!
Yıl:13, Sayı:341, 11 Kasım 1987

Burjuva basın ahlakı “Nokta” kadardır

Nokta dergisi adına Mustafa Erdenol birkaç hafta önce Yürükoğlu yoldaşımızla bir röportaj yaptı. Röportajın, derginin çıkacak olan ilk sayısında yayınlanacağı, bu nedenle acele istendiği bildirilmişti. Yoldaşımız bu isteği reddetmedi ve soruları yanıtladı.

18 Ekim 1987 tarihli Nokta'yı okuduğumuz zaman gördük ki yoldaşımızla yapılan röportaj yayınlanmamış. Röportajın içinden yalnızca birkaç cümle, röportajın bütününün anlamına ve amacına ters bir biçimde kullanılmış. Cümleler röportajın bütünlüğünden koparılmış ve Nokta'nın, TKP tarihini iğrenç bir biçimde çarpıtan, Aclan Sayılğan gibi polis ajanlarının ve burjuva tarihçilerinin TKP'ye düşman bakışını yansıtan yazısı içinde “kullanılmıştır.”

Nokta TKP'nin yakın tarihine ve resmilerin girdiği yeni yola ilişkin son derece yararlı değerlendirmeler getiren bu röportajı yayınlamayıp yerine TBKP'nin propagandası anlamı taşıyan bir yazı yayınlamayıp yalnızca sahtekarlık yapmamış aynı zamanda resmilerin yanında tutum almıştır. Bu, Nokta'nın kendi bileceği işidir. Ancak “TKP'nin Öyküsü” başlığı altında TKP tarihini çarpıtmaya Nokta'nın hakkı yoktur.

Nokta, yazısında, “komünizmin kimlik bunalımı”(!) içinde olduğunu söylüyor. Bu yalanın, Nokta'nın kendisinin bilinçli yarattığı kimlik bulanıklığından başka bir “kanıtı” yoktur.

Yazıda bizim için, “TKP'den ayrılan İşçinin Sesi” deniyor. İşçinin Sesi ne zaman TKP'den ayrıldı? En basit verileri bile böylesine çarpıtan bir yaklaşımla, TKP tarihine burnunu

sokmak Nokta'nın ne işine!

Aynı yaklaşım TKP'nin yakın tarihinin başka noktalarında da yansıyor. Yazıda 1978-1979 TKP'nin en parlak dönemi olarak ortaya konuyor. Tam tersine, bu, artan karşı devrimci saldırılar karşısında TKP yönetiminin partiyi giderek sağa sürüklemeye çalıştığı dönemdir. Nokta'nın bu dönemi “parlak” bulması, burjuvazinin komünist partisinin gerilemesini nasıl da beğendiğini yansıtıyor.

Nokta, TKP'yi bir efsane olarak sunuyor. Efsane, olmuş bitmiş, yaşanmış, artık yaşanmıyor, yalnızca hakkında konuşuluyor demektir. TKP tarihinde halk efsanesi oluşturacak kahramanlıklar vardır. Ama TKP canlıdır, efsane değildir. Nokta böyle göstererek herhalde kendi özlemlerini yansıtıyor.

Nokta, Yürükoğlu yoldaşımızın sorulara verdiği yanıtları, kendi anti-komünist özlemlerine alet ederek, burjuvazinin basın ahlak anlayışını da çok güzel sergilemiştir. Yoldaşımız, söylediklerinin böyle bir TKP düşmanlığı çorbası içinde yer alacağını bilseydi bu röportajı kabul etmezdi. Nokta buna sonradan karar vermiş bile olsa başka bir amaçla alınan bu röportajın bu amaçla kullanılıp kullanılmayacağı yoldaşımıza sorulmak zorundaydı.

Röportajın böyle sinsi bir amaçla istendiğini röportajı yapan Nokta muhabiri Mustafa Erdenol bilmiyor idiyse o da bilmeden bu sahtekarlığa alet edilmiştir.

Nokta dergisinin kendi yüzünü sergileyen bu tutumu lanetliyor, yayınlamadıkları röportajı biz yayınlıyoruz.

SORU 1

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye adlı kitabınızı Bilen'in önerisiyle yazdığınızı belirtiyorsunuz bir yazınızda. Bilen'in önceleri onayladığını söylediğiniz görüşlerinizi, sonradan reddetmesini ve tavır almasını nasıl açıklıyorsunuz? Bilen'in sonradan etki altında bırakıldığı düşünülebilir mi?

Evet, Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye'yi Bilen yoldaşın önerisiyle yazmıştım.

1977'nin ağustos ayıydı. Politbüro'dan, biri Bilen yoldaş, üç yoldaşla top-

lantımız oldu. Yanımda iki yoldaşım daha vardı. Toplantı, devrimci duruma ilişkin konuların tartışmasına dönüştü.

Toplantıda Bilen yoldaş, bizim İşçinin Sesi'nde 1 Mayıs komitelerini sovyete benzetmemizi eleştirdi ve bu komitelerin, Rusçası Drujina olan, silahlı işçi birliklerine benzetilmesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Politbüro üyesi iki sağ oportünist, komiteye de, sovyet benzetmesine de, silahlı birliklere de temelden karşı çıktılar.

Bir tarafta Bilen yoldaş ve biz, öteki tarafta bu iki oportünist, hararetli bir tartışma başladı. Bilen yoldaş kızgın bir biçimde, devrimci durumun varlığını, Türkiye'nin emperyalizmin

zayıf halkası olduğunu, devrimci örgütlenmelerin gerektiğini vb. anlattı. Sonra da bana, “oğlum bu konuda derli toplu birşey yayınlamak gerek, başlığı da Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye olabilir” dedi.

Güzel bir görev almıştık. 1978 başında Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye broşür olarak çıktı. İstek üzerine tüm parti örgütlerine gönderildi. Duyduk, eğitimi yapıyordu. Bu arada Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye'yi genişleterek kitaba dönüştürdüm. Aralık 1978'de kitap yayımlandı.

Önce kitaba karşı çıkılmadı. Zaten çıkılması mantık açısından olanaksızdı. Başta asıl istenen broşür değil

kitaptı. Kitabın içinde, belirlenen içeriğe ters, ya da broşürden farklı bir görüş yoktu. Hatta, daha sonra H.Erdal'ın açıkladığı gibi, kitap çıkınca Bilen yoldaş çok memnun olmuş, radyodan tanıtma yazısı hazırlamış, parti içinde devrimci çizginin öncülerinden Veli Dursun'un Politbüro'ya girmesini planlamış, vb. Bu da Bilen yoldaşın ilk başta parti içindeki devrimci çizgiyi kendi hatalarıyla birlikte desteklediğini gösterir.

Dahası V.Dursun'un merkez komitesinin ideolojik işler sorumluluğuna getirilmesi de Bilen yoldaşın o dönemde geneliyle devrimci çizgiyi benimsediğini gösteren bir başka kanıttır.

Bu arada Bilen yoldaş hakkında da bir-iki şey söylemek istiyorum. Bilen yoldaş 40 küsur yıldır, Sovyetler Birliği'nin en fırtınalı dönemlerinde orada yaşamış ve en azından başına birşey gelmeden, 1973 atılımına kadar gelmiş bir insan. Tabii o yaşanan 40 küsur yıl, Bilen yoldaşın aslında devrimci ve çöskülu olan özünü, oportünist bir kabukla sarmış. O 40 küsur yıl, düşüncesini ve elini oldukça ürkek yapmış. Sovyet komünistlerini sık sık oportünistler diye açıktan eleştirirdi, ama onlara karşı tutum almaya geldiği zaman, hele orada yaşarken ve parti henüz güçsüzken bunu yapacak gücü ondan beklemek boşuna olurdu. Yine de, partinin kalkınmasında, 73 atılımında kilit rolü vardır. Militanların da onun kalender ve çöskülu yapısına sevgisi ve saygısı vardır.

Daha sonra bazı merkez komitesi üyelerinin bir toplantısı yapıyor. Bu toplantıda Bilen yoldaş, H.Erdal ve öteki MK çoğunluğu, parti içindeki azılı ve ezeli sağları, resmilerin şimdiki yöneticilerini MK'dan tasfiye kararı alıyorlar. Ertesi sabah Bilen Yoldaş "hayır" diyor, "bu yoldaşları değil V.Dursun'u MK'dan çıkartacağız". Demek ki orada, o gece birşey, bir değişiklik oluyor. Parti içinde sağa karşı savaşım kararı alınıyor, ertesi sabah solu tasfiye başlıyor. Burada "telkinlerin" olmadığını düşünmek için, çok safdil olmak gerekir. Bilen yoldaşın bu şekilde "şiddetli" bir etki altında bırakıldığı açıktır.

Bunlar 1979 yılı başlarında oluyor. Bu değişikliği nasıl açıklıyoruz?

Çeşitli açıklamalar getirilebilir. Örneğin, Türkiye'de legal ile illegal örgütlenme arasındaki bağ iyi kurulamamıştı. 1977'den sonra karşı devrimci saldırı azınca, legal alanda çalışan bazı yoldaşlar çok ortalıkta kaldılar ve kesin, net devrimci bir tutum almaktan kaçınmaya, geri adım atmaya başladılar. Yani partiye bu kaynaktan oportünist etkiler geliyordu. Avrupa parti örgütlerinin bazılarında aynı tür etkiler her zaman geliyordu. İkisi birleşince belli bir ağırlık kazandı denebilir. Denebilir ama bize bunlar sonucu belirleyici olamaz.

Asıl belirleyici açıklama, Sovyetler'den gelen etki, etkinin de ötesinde dayatmadır. Bilen yoldaşın tutumunun bir gecede yüzseksen derece değişmesini de ancak bu açıklayabilir.

Zaten daha önce de duymuştuk, "Sovyetler kapı dibinde devrim istemiyor", "Türkiye'de devrim barışı tehlikeye sokar", "Türkiye'de Demirel tipi bir sağ, her türlü sol iktidara tercih edilir", "Ortadoğu'da istikrar bozulmamalı" vb. Bu görüşle tutarlı önlemler partiye dayatıldı. Bilen yoldaş da oldukça yaşlıydı, bunlara hayır diyecek enerjiyi kendinde bulamadı. Bu görev bizim omuzlarımızda kaldı.

Bu dayatma olmadan önce de partide sorunlar vardı. Yukarıda değindik. Ama bu dayatma olmasaydı iç sorunlar çözülebilirdi. Partimiz de, Türkiye de çok daha değişik bir gelişim eğrisi çizebilirdi. Kimseden birşey istemiyorduk. Gölge etmesin yeterdi. Ama ne yazık ki SBKP, aldığı tutumla değil gölge etmek, yıllarca süren faşist karanlığın nedenleri arasına girdi. 12 Eylül kendi öz gücüyle değil, böyle zaafardan yararlanarak gelebildi.

Aynı yıllarda İran devrimi mollalara teslim edilmiş, Afganistan'da devrimci kadro öldürülmüştür. Bizde de, dev-

rime öncülük etmekle yükümlü partiye, devrimi boğma "görevi" verildi. Bunun acı sonucunu yaşadık. Daha hâlâ binlerce tutuklu yoldaşımız, kardeşimiz içerde... Faşizm çoktan çözüldü, vurguncu bir düzen ve yasakçı, güdük bir demokrasi kaldı geride. Ama bunca yıl boşa geçmedi, taze ve zengin bir deneyim birikti.

SORU 2

TKP-TİP birleşmesini nasıl değerlendiriyorsunuz? TKP ulusal bir parti olma yolunda bu birleşmenin gerekliliğinden söz ediyor. Bu "gerekliliğin" sizce ifade ettiği anlam nedir?

Soruna biçim açısından değil, fiili durum açısından bakarsak, TKP'nin TİP'le birleşmesi gibi birşey söz konusu değildir. İşledikleri tüzük suçlarından tutun, izledikleri sosyal demokrat çizgiye dek çok çeşitli ve güçlü nedenlerle TKP'yle bağımlı fiilen çoktan koparmış bir gurup, TİP'le birleşiyormuş! Bu gurup, partimizin adını, kendilerine verilen resmi uluslararası destek sayesinde bir süre haksız yere ve sahte bir içerikle kullandı. Nitekim ada bile sahip olamadı. Bunun üzerine geçen ay toplanan 6.Kongremizde adımızı da onlardan geri aldık. TKP, TİP'le birleşmiyor. TİP'le birleşen TKP'den çoktan ayrılanlardır. Haberi doğrusu budur.

Bunu diyerek, genelinde komünistlerin birleşmesine karşı birşey söylemek istemiyoruz. Tam tersine. Normalde bir ülkenin komünist partisi dışında komünist olunamaz. Ama oportünizm TKP'nin gelişim seyrini o denli dolambaçlı yollara soktu ki, elinde olmadan parti dışına düşenler, parti dışında kalanlar oldu. Normalde geçerli olan yargı, Türkiye için henüz tam geçerli değildir. Bu nedenle biz de parti dışında kalmış komünistleri TKP'de birleşmeye çağırıyoruz, onlara "artık parti normal gelişim seyrine dönmüştür, gelin yoldaşlar" diyoruz.

Gördüğünüz gibi komünistlerin birleşmesine hiç karşı değiliz ama "TKP-TİP birleşmesi" denen olayı komünistlerin birleşmesi diye görmüyoruz. Bu, oportünistlikten bile çıkmış, sosyal demokratlaşmış iki ekibin, çeşitli pazarlıklar sonucunda birleşmesidir.

TKP likide edilmiş durumdayken, onun yokluğunda TİP işçi hareketine yararlı bir işlev görmüştür. Ama sonradan legalizmin, küçük burjuva sosyalizminin bir odağına dönüşmüştür.

Sonra, birleşmenin kendisi komünist bir temelde olmadığını açığa vuruyor. Bir ülkenin komünist partisi için tek doğru ad, ülkeyi, amacı ve örgütün niteliğini içinde taşıyan addir. Türkiye Komünist Partisi. Bunun dışında ekler, takılar, ya zorunlu olarak takılır, ya da pazarlık olduğu için. Biz bir süre, adımızın yanına zorunlu olarak merkez organımızın adını koyduk. TKP-İşçinin Sesi adını kullandık. Ama TKP adını bunlar pazarlık sonucunda değiştirip TBKP yapıyorlar. Böyle pazarlıklıklıkla komünistlik bağdaşmaz. Doğru bir adı pazarlık konusu yapabilmek, komünistlikten uzaklaşmış olmayı içinde taşır.

Zaten her iki tarafın "ulusal" sıfatını ikide bir kullanışı da bunu uzun süredir kanıtlamıştır. Artık

Türkiye'de burjuvazinin bile görmezden gelemediği derin sınıfsal ayrımı, sınıflararası uçurumu, bunlar her sözün başına "ulusal" ekleyerek örteceklerini sanıyorlar. "Ulusal demokrasi" diyorlar. Demokrasinin sınıfsal niteliği, Marksizmin ABC'sidir. Türkiye'de pratikte de çok açık bir olgudur. Aynı mantıkla şimdi de "ulusal parti" olmaktan söz ediyorlar.

"Ulusal bir parti olmak için birleşmek" safatasını bir yana bırakmak gerekir. "Ulusal", ülkedeki tüm sınıfları kapsamak demektir. Dahası, her toplumda "ulusal", egemen sınıfın bakış açısını ve çıkarlarını temsil eder. Dolayısıyla bir komünist partisinin, ülkesini, insanlarını sevmesi, onlar için canını ortaya koymaktan çekinmemesi başka şeydir, "ulusallık" başka şeydir. Tamamiyle, sınıf uzlaşmacılığı, anlamını taşır.

"Birleşerek ulusal olmak", onlar açısından bir anlam, hem de önemli bir anlam taşıyor. Yalnız bunu Türkçeye çevirmek gerekir. Resmiler son sıralarda her yaptıklarını legale çıkarmak açısından yapmaktadırlar. Bu kadrolar, bizlerin yakından tanıdığı bu resmiler, halk önüne çıkabilecek çaptan yoksundurlar. Devrimci kamuoyu önünde inandırıcı bir geçmişe sahip değildiler. TİP'in ise küçük, entellektüel, işçiden kopuk da olsa, 1960'lardan bu yana savaşımı kendi yanlış hattında da olsa sürdüren ve legal kamuoyunda tanınan bir kadrosu vardır. Bunlarla birleşmeden legalde erimeme şanslarının son derece az olduğunu düşünüyorlar. Birleşmenin nedenlerinden biri budur. Ulusal parti olmak için resmilerin TİP'le birleşme gerekliliğinin anlamı budur.

Biz birleşmelerine karşı değiliz, hatta bu birleşmeyi olumlu değerlendiriyoruz. Böylece reformcu-devrimci ayrışmasını daha netleştiriyorlar. Türkiye işçi ve devrimci hareketinde yapay bir ayrılık ortadan kaldırılmış farklı görüşlere sahiptiler ama bunların önemi yoktur. Ana sorunlarda ikisi de aynı inkarcı çizgidedir. Birleşmeleri legalizmi, pasifizmi, burjuva parlamenterizmini başlangıçta güçlendirecek gibi görünse de, bu birleşmeye işçi sınıfına ve komünizme yardım ettikleri kısa sürede ortaya çıkacaktır.

SORU 3

Türkiye solunun tarihi anti-amerikancı bir tarihtir. Ancak TKP, yazılarında, bir zamanlar baş düşman ilan ettiği NATO'dan çıkılmayabileceğini belirtiyor. TKP bu görüşe sizce nasıl ve neden ulaştı?

Gerçekten de, özellikle 1960'lı yıllarda devrimci gençler Amerikan emperyalizmine karşı şanlı bir savaşım verdiler. ABD emperyalizmine karşılığı geniş halk yığınlarına mal ettiler. Ancak, 1970'li yıllarda, Türkiye'nin kendisinin emperyalistleşme isteği Kıbrıs'ın işgaliyle açıkça gündeme gelince, anti-Amerikanlık, anti-emperyalistlik ölçütleri açısından çok yetersiz kaldı. Nitekim 1975'de ABD'nin Vietnam yenilgisinden sonra Çağlayangil bile anti-Amerikan sözler etmişti.

Bugün Türkiye'de kendini anti-emperyalist sayan biri, yalnızca ABD'ye, AET'ye, NATO'ya vb. değil, aynı zamanda Türkiye'nin kendi

emperyalist özelemlerine karşı çıkmak zorundadır. Oysa soruda sizin de belirttiğiniz gibi, resmiler, ters yönde bir "ilerleme" kaydettiler.

Resmiler, Türkiye çok yapıldır, finans kapital bu yapılardan yalnızca biridir, dolayısıyla Türkiye'nin emperyalistleşmesi söz konusu değildir diyorlar. Böylece "kendi" emperyalizmine karşı çıkma gerekliliğini ortadan kaldırıyorlar. Bununla kalmayıp, son sıralarda NATO'ya gülcükler yağdırmaya da başladılar.

Bu "gelişmeyi", Sovyetler Birliği'ndeki "gelişmeler"den bağımsız anlayamayız. Sovyetler Birliği'nin uzun yıllardır izlediği oportünist çizgide Gorbaçov'la birlikte bir sıçrama, bir olgunlaşma oldu.

Barış, komünist partilerinin varoluş nedeni olarak ilan edildi. Çevre kirliliği, savaş tehlikesi gibi, her milimi burjuva sınıfıyla, kapitalizmle doğrudan bağlı olan sorunlar, sınıflarüstü, global sorunlar olarak ilan edildi. Uzun yıllardır Marksizm rafta duruyor, öte yanda her alanda oportünist taktikler uygulanıyordu. Oportünizm hamilelik gibidir, artık çocuk doğdu. Şimdi Marksizm-Leninizmin temel kavramları, "yenilik" adı altında, açıktan saldırıya uğramaktadır.

Gorbaçov 27.Kongre'de emperyalizme açıkça çağrıda bulundu, gelin dünyadaki devrimci savaşım odaklarını elbirliğiyle söndürelim dedi. Güney Afrika'daki savaşım şimdi elbirliğiyle söndürülmeye çalışılıyor. Yine 27. Kongre Raporu, emperyalizm içinde de "gerçekçi", ayakları yere basan, sağduyulu, barışçı vb. kesimlerin olduğunu açıkladı ve onları işbirliğine çağırdı.

Gorbaçov'un "glasnost"u, dünya burjuvazisiyle, emperyalizmle "açıktan" uzlaşmadır. Bu durumda resmilerin de NATO'ya, ona buna gülcükler yağdırmaya başlamaları hiç şaşırtıcı değildir.

SORU 4

"Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Yeni Yaklaşımları" adlı broşürde, proletarya diktatörlüğünün kolay anlaşılabilir, hatta yanlış anlaşılabilir bir kavram olduğu düşüncesiyle yer almadığı belirtiliyor. Proletarya diktatörlüğünün yanlış anlaşılacağı konusundaki görüşleriniz nelerdir?

Proletarya diktatörlüğü bilimsel bir kavramdır. Burjuvazinin propagandası altında, komünizmden ürken belli çevrelerin korkmasına neden olabilir. Ancak komünist partisinin görevi, düşmanın korku yaydığı konular üzerinde geri çekilmek değildir. Zaten düşmanın saldırdığı, korku yaydığı konular daima komünistler ve işçi sınıfı açısından en önemli konular olur. Komünist partisi bu konuların aslına işçiyi emekçiye anlatabilmelidir.

En basitiyle şunları söyleyebilmek gerekir. Proletarya diktatörlüğü işçi sınıfının devleti demektir. Bugünkü Türkiye devleti, burjuvazinin diktatörlüğüdür. Her devlet, bir sınıfın diktatörlüğüdür. Diktatörlük kelimesi sınıfın diktatörlüğü, devleti, düzeni anlamındadır. Dolayısıyla çağrışım-larından ayıklanırsa korkulacak bir yanı yoktur. Her devlet bir diktatörlüktür.

Biz burjuvazinin diktatörlüğü altında yaşamak istemiyoruz. Tüm

yasaların, tüm işleyişlerin emekçilerden yana düzenlendiği, emekçilerin kendilerini yönettikleri bir düzenden yanayız. Proletarya diktatörlüğü bu demektir.

Proletarya diktatörlüğünün "diktatörlük" sözcüğü, halka burjuvazinin faşizm gibi açık diktatörlüklerini hatırlatırsa, bunu düzeltmek kolaydır. Burjuvazi başkaldırmaya çalışırsa, proletarya diktatörlüğü, burjuvazinin açık diktatörlüklerinin halka yaptıklarını, halkın kendisinin onayı ve aktif katılımıyla burjuvaziye yapacaktır. Burjuvazinin başkaldırısı ezildikçe, proletarya diktatörlüğünün asıl gülec yüzü ortaya çıkar. Bu da işte bugün Türkiye'de yaygın olarak istenen gerçek demokrasidir. Beş yılda bir seçilenlerin ülkeyi yönetmesi değil, halkın kendisinin aktif yığınsal katılımıyla kendisini yönetmesi.

Kavramları olduğu gibi, değiştirmeden kullanmak gerektiğini Marks da, Lenin de açıkça belirtmişlerdir. Özellikle işçi sınıfı hegemonyası için Lenin'in söylediklerini buna örnek gösterebiliriz. Marks ve Lenin'in bu ısrarları nedensiz değildir. Sınıfsal içerik taşıyan böyle kavramlarda en

ufak bir değişiklik ödünlü anlamına gelir. Proletarya diktatörlüğü hiçbir şekilde ödünlü verilecek kavram değildir.

Resmiler, proletarya diktatörlüğü kavramını yanlış anlaşıyor vb. diye değil, öncelikle, proletarya diktatörlüğünü savunan bir partiye yasal çalışma izni verilmez diye kaldırıyorlar.

Konuya bir başka açıdan daha bakmalıyız. Proletarya diktatörlüğü kavramını dünya komünist hareketi çoktan rafa kaldırmıştır. Türkiye devrimci hareketi, son dönem dışında, dünyaya kapalı, kendi sınırları içinde bir hareket olduğundan belki gelişmeleri yakından izleyemedi ama şimdi gayet iyi görüyoruz ki dünya komünist hareketi proletarya diktatörlüğü kavramını uzun bir süredir reddetmiştir. Yüro-komünist partilerle SBKP arasında proletarya diktatörlüğü konusunda birkaç yıl önce zaman zaman duyulan tartışmalar, gereksiz ve demagojik puan kazanma itişmeleridir. Çünkü daha Stalin, İngiltere devrimin yoluna ilişkin olarak proletarya diktatörlüğünün olmayabileceğini kabul etmiştir. Sonra Sovyetler Birliği sosyalizm döneminde, sınıfların var olduğu

dönemde, devletin proletarya diktatörlüğü olmaktan çıkıp tüm halkın devleti haline geldiğini söylemekle, zaten proletarya diktatörlüğünü teorik olarak da reddetmiştir. Ve nihayet, bugün ileri kapitalist ülke partileri arasında proletarya diktatörlüğünü savunan, ya bir ya iki tane bulursunuz.

Demek ki, TBKP'nin yaptığı, hem legale çıkmak için zorunlu bir manevradır, hem zaten teorik olarak çoktan eskimiş buldukları birşeyi kaldırmak anlamına gelmektedir.

Türkiye gibi, toprağından devrimci fişkıran bir ülkede sınıf uzlaşmacılığı kolay değildir. Bunlar hem sol, "komünist" geçinmek, hem de sınıfları uzlaştırma görevini yerine getirmek zorundalar. Ve üstelik sağa doğru evrimleri de daha tamamlanmamıştır. Demek ki açmazları sürüyor, sürecektir.

TBKP yönetimi, bugün ortaya koyduğundan daha da sağdadır ama bunu tam gösteremiyor çünkü o zaman kimseyi sol adına aldatamayacaktır. Bu açmaz içinde, çeşitli gerekçelerle komünizmin içeriğini buduyor. "Karşı oldukları için değil", ama "yanlış anlaşılabilirliği için"

proletarya diktatörlüğünü programdan çıkarıyor.

Bir süre sonra ne olacak? Programı okuyan proletarya diktatörlüğünü görmeyecek, öğrenmeyecek. Bu kavramın "yanlış anlaşılma" gerekçesiyle programda olmadığı ise, *Yaklaşımlar* broşürünün sarı yaprakları arasında unutulup gidecek. İstedikleri budur. Ve bu isteği koyuşları da çok gayri ciddidir.

Yaklaşımlar broşüründe, proletarya diktatörlüğü kavramının "politik bir belgede" yer almasını doğru bulduklarını söylüyorlar. "Politika", devlete, sınıflara ilişkin demektir. Proletarya diktatörlüğü de işçi sınıfının devletidir. Bu kavram "politik bir belge"de programda yer almazsa, nerede yer alacak? Açık ki kavram kullanımdan çekiliyor.

TBKP'yi oluşturanlar istediklerini yapabilirler. Ancak adlarındaki komünist sözcüğünü değiştirsinler. Kanımızca evrim süreci içinde bu da olacaktır. Nasıl manavın kapısına fabrika yazsan tutmaz, bu partinin tabelasındaki "komünist" sözcüğü de öyle olacaktır. Türkiye Birlik ve Kardeşlik Partisi gibi bir ad alsınlar.

İngiltere'de onbeş günde bir yayınlanan The Leninist adlı dergi, geçtiğimiz ekim ayı başlarında Yürükoğlu yoldaşımızla bir röportaj yaptı. Leninist'in 1 Kasım 1987 tarihli sayısında "Demokrasi, Sosyalizm ve Devrim" başlığıyla İngilizce olarak yayınlanan röportajın Türkçesini gazetemizde aynen yayınlıyoruz. Röportajda yer alan bazı sorular aradaki zaman farkı nedeniyle güncelliğini yitirmesine karşın, bütünlük açısından röportajın tümünü yayınlıyoruz.

Demokrasi, Sosyalizm ve Devrim

Leninist: Körfez Savaşı'nın ve İslami esaslara dönüştürülen yükselişin Türkiye üzerinde nasıl bir etkisi oldu? Türkiye bir İran olur mu? Türkiye'nin savaşa karışmasının herhangi bir olasılığı var mı?

R.Yürükoğlu: Körfez Savaşı'nın Türkiye üzerinde kesin bir etkisi olmuştur. Birincisi, doğrudan bir etki. Türkiye'de yaklaşık 1 milyon İranlı sığınmacı var. İkincisi, İran'a ihracat yapma çabası var ve bu İslamcılığa karşı belli bir yumuşama yaratıyor. Ancak, Türkiye'nin bir İran olacağını sanmıyoruz.

Türkiye'nin çok farklı bir tarihi olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından oluşan cumhuriyet, İslamcılarla batılılaşmış bürokrasi, ordu ve diğerleri arasında bir uzlaşmayı, ama öte yandan, İslamcılığın bastırılmasını temsil ediyordu. Bu oluşum, bugünkü durumu biçimlendirmiştir.

Türkiye farklı bir ülkedir. İyice kurumlaşmış, açık siyasal partiler ve hareketler var. Hepsinden önemlisi, görece deneyli bir işçi sınıfı var. 15 milyonun üzerinde güce sahip, ülkenin en büyük sınıfı. Bu nedenlerle, İslamcılık büyüyor olmasına karşın Türkiye bir İran olmayacaktır.

Leninist: Savaşa karışma sorunu üzerine ne düşünüyorsunuz? Özellikle, sözcüğü İran ve Irak'taki bugünkü rejimler çökerse?

R.Yürükoğlu: Evet, bu tehlike vardır. Koşullar uygunlaştığı, elverişli olduğu anda Türkiye savaşa girmekte tereddüt etmez. Belki Irak'ın yanında ama kesinlikle İran'a karşı savaşa girer.

Dünya Komünist Hareketi çökmektedir. O harekette artık gerçek devrimci partiler bulamazsınız. Ama, yaşam bir yandan da oportünizme devrimci yanıtlar üretmektedir. Dünya işçi sınıfı buradadır, yaşıyor. İşçi sınıfı varoldukça, gereksinim duyduğu devrimci yanıt bulacaktır. Marksizm-Leninizm insanlığın ilerlemesinin anahtarına sahiptir.

Leninist: Türkiye NATO üyesi ve emperyalizm açısından stratejik bir ülke. Türkiye'de bir devrim kuşkusuz tüm dünyada şok dalgaları yaratacaktır. Barış savaşımını devrim savaşımının karşısına koyanlar, bu gerçeği kabul edip, böyle bir ülkede devrim için savaşmanın provokasyon olduğunu, dünyayı kıyamete yaklaştıracığını, bu nedenlerle barış için devrimden vazgeçmek gerektiğini söylüyorlar. Savaş ve devrim ilişkisi üzerine sizin görüşünüz nedir?

R.Yürükoğlu: Türkiye'de ya da herhangi bir ülkede devrimin dünya savaşına yol açacağını söylemek saçma bir akıl yürütmedir. Pratikte, şu ya da bu devrime bağlı olarak savaş tehlikesi doğabilir. Fakat top sömürülen halkların sahasında olmamalıdır, savaş tehlikesi emperyalizmden gelmektedir. Sorunuzda belirttiğiniz doğrultuda akıl yürütenler, yavan liberaller, oportünistler ve revizyonistlerdir.

Yığınların, eskisi gibi yaşamayı sürdüremeyeceğini, eski düzenin sürmesine izin vermektense ölmenin daha iyi olduğunu söylediği bir ülke düşünelim. Ezilen ve sömürülen halka "devrim yapmayın, savaş gelebilir" diyemezsiniz.

Öte yandan, burjuvazi o kadar

aptal değildir. Devrimden sonra kapitalist sistemin, sosyalist bir Türkiye'den hâlâ beklentileri olacaktır. Dünya ile hâlâ siyasal ve ekonomik bağlarımız olacaktır. Türkiye'de devrim bizi dünyadan alıp başka bir gezegene koymayacak. Her tür ülke ile her tür ilişkiye geçeceğiz.

Barış ve devrimi karşı karşıya koyup devrimlerin savaş çıkartacağını söylemek aynı zamanda en büyük teorik ikiyüzlülüktür. Biz devrimlerin, emperyalizmin savaş çıkartmasını durdurmanın tek gerçek yolu olduğunu inanıyoruz. Konuşarak emperyalizmi savaştan vazgeçiremezsiniz. Ancak alanları ve halkları onun denetiminden ve müdahalesinden çıkartarak barış yapabilirsiniz.

Leninist: Son referandum, çok az bir farkla Ecevit ve Demirel'in, eski muhalefet partilerinin liderlerinin parlamentere siyasete geri dönmesine izin verdi. Başbakan Özal, "hayır" için propaganda yapmış olmasına rağmen, referandum sonucunun kendisi için bir zafer olduğunu ileri sürdü. Bunun ışığında Türkiye'de bugünkü durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

R.Yürükoğlu: Referandum sonuçları Özal için bir zafer değildi. Ecevit ve

Demirel için ise hiç değildi. Referandum halk için zaferdir. Türkiye'de demokrasi özlemleri için zaferdir. Devletin gücüne karşı, paranın gücüne karşı, tüm zorluklara karşı, sonuçta otoriter yasaklamaları kaldırdı. Bu kendi başına, ülkenin demokratikleşmesi doğrultusunda bir adımdır.

Leninist: Öyleyse Özal neden hâlâ zafer kazandığını ileri sürüyor?

R.Yürükoğlu: Özal çok kurnaz bir siyaset adamı. "Hayır" oylarını kendi partisi için verilmiş oylar gibi göstererek, sahte bir biçimde partisinin oranının artmış olduğunu ileri sürüyor. Önümüzdeki genel seçimlerde de görüleceği gibi, durum bu değildir. Onun zafer kazandığı iddiası hiçbir mantığa sığmaz. Özal "hayır" oyu için çağrı yaptı, halk "evet" oyu kullandı.

Ecevit ve Demirel'e gelince, onlar çok daha fazla "evet" oyu umuyorlardı. "Solcu" kesimin de kendileri için yoğun çalıştığını biliyorlardı. "Evet" oyunun hatırı sayılır bir miktarı devrimcilerden geldi. O halde, referandumda burjuva galipler yoktur.

Referandumun ardından siyasal gelişmeler büyük ölçüde hızlandı. Demokratik haklar arttı. Yasalar değiştiği için değil, insanlar (çok sayıda yayın çıkartarak, her tür örgüt kurarak) yasalara aldırmadığı için. Seçimlerden sonra bu süreç daha fazla ivme kazanacaktır.

Leninist: Şimdi muhalefet partileri sözünü etmiş olduğunuz seçimlerin tarihini tartışıyor. Generallerin refe-

randumunu boykot edenler üzerindeki yasağın kalkacağı 7 Kasım'dan sonra yapılmasını istiyorlar. Seçimler, ne zaman yapılırsa yapılsın, Türkiye siyasetinde yeni bir dönem açacak mıdır?

R.Yürükoğlu: Bugünkü duruma bakarak yeni bir dönem açacağını söyleyemem. Ne var ki gelişmeleri hızlandıracaktır. Sonuç ne olursa olsun sınıf savaşı keskinleşecektir. Yıllardır burjuva siyasetçileri halkı siyaset dışına itmeye çalışıyorlar. Siyaseti kendi dar çevreleri için bir oyun durumuna getirmeye çalışıyorlar. Referandum ve şimdi de seçimler halkın siyasete ilgisini artıracaktır ve onları siyasal çalışmanın içine daha fazla çekecektir.

Leninist: Türkiye, Avrupa Topluluğu'na katılmak üzere başvurdu. Türkiye, Batı Avrupa emperyalist kulübü için ciddi bir aday mıdır? Başka bir deyişle, Türkiye emperyalist bir güç ve istikrarlı bir burjuva demokrasisi olabilir mi?

R.Yürükoğlu: Bize göre Türkiye, Avrupa Topluluğu'na çok ciddi bir adaydır. Bunun iki temel nedeni var. Endüstrinin uluslararası ölçekte rekabet edebilmesi için Türkiye'nin boyutlarını aşması gerekir. Ciddi düzeyde rekabet edecekse ticaret sınırlamalarının kaldırılması gerekir. Bu onlar için ölüm-kalım sorunudur.

Sonra, emperyalistleşme amacına ulaşmada Avrupa Topluluğu üyeliğini basamak yapmak istiyorlar. Bu nedenlerle Türkiye burjuvazisi için AET üyeliği yaşamsal önemde ciddi bir amaçtır.

Türkiye'de burjuva demokrasisine gelince, Türkiye'de bugün "bir tür" burjuva demokrasisi var.Yarın bir başka "tür"ü olacak. Ancak herhangi bir istikrarlı Avrupa burjuva demokrasisi ummak ham hayaldir.

Leninist: Bir geriye dönelim. Türkiye için AET üyeliği ciddi bir iştir diyordunuz. Ya bugünkü AET üyeleri ne diyor? Onlar, Türkiye'yi ciddi bir aday olarak görüyorlar mı?

R.Yürükoğlu: Avrupahlılar ciddiye almamaya çalışıyorlar. Bunun başta gelen nedeni Türkiye'de demokrasinin ve insan haklarının yokluğu değil, Türkiye'nin artı-nüfusedir. Milyonlarca Türkiyeli işçinin Avrupa'ya sel olup akmasından korkuyorlar.

Leninist: Türkiye'nin istikrarlı bir burjuva demokrasisi olamayacağı üzerine söylediklerinizin ışığında, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin kurulmasını nasıl değerlendirirsiniz?

R.Yürükoğlu: Türkiye istikrarlı bir burjuva demokrasisi olmasa bile, bugün demokrasi genişliyor. Bunun ana nedeni, işçi sınıfının savaşıdır. Bunun yanı sıra AET'ye katılma amacı da demokratikleşme sürecini destekleyen bir etmendir. Bu nedenle tüm burjuva siyasetçileri Türkiye'de legal bir komünist partisini kabul edeceklerini söylüyorlar. Sonuçta legalite gündemdedir. Ve sol, sonuçta tümü bu açınımına göre işe koyulmuş durumdadır.

TBKP'nin oluşması legaliteye duyulan aşırı özlemi dile getiriyor. Yeni partinin programından, "halk yanlış anlar" diyerek proletarya diktatörlüğü kavramını çıkarmışlar. Bu partinin kurulması Türkiye'de sınıf savaşımına yardımcı olacaktır, evet olacaktır. Ülkede devrimci ve reformcu ayrış-

masını ve aradaki farklılığı billurlaştıracaktır.

Leninist: Türkiye Komünist Partisi adının devrimci güçler tarafından geri alınması yalnızca sembolik birşey midir, yoksa daha temel birşeyi mi temsil ediyor? "Resmi" TKP'nin tasfiyesine mi yoksa TKP-İşçinin Sesi'nin adını Türkiye Komünist Partisi'ne değiştirmiş olmasına mı daha çok önem veriyorsunuz?

R.Yürükoğlu: Partimizin hakkı olan adı geri alması sembolik birşey değildir, derin siyasal, tarihsel, ideolojik ve örgütsel önemi vardır. Gelecek yıllar bunu kanıtlayacaktır. Partimizin hak ettiği adı geri almasına mı yoksa "resmi" TKP'nin oportünistler tarafından tasfiye edilmesine mi daha fazla önem verdiğimizize gelince, bu iki süreci birbirinden ayırmak yanlıştır. Bunlar aynı madalyonun iki yüzüdür. TBKP oportünizmin iflasıdır. Reformist Türkiye İşçi Partisi ile birleşme, dünya komünist hareketindeki gelişmelerin doğal sonucudur. Öte yandan yaşamın kendisi, oportünistlere her zaman devrimci yanıtlar üreteceğini göstermektedir.

Leninist: Birkaç yıl önce partiniz kendisine işçi sınıfının ileri kesimleri içinde, özellikle büyük fabrikalarda çalışan sendikah işçiler arasında kökleşme hedefini koymuştu. TKP bu amaca ulaşmada ne kadar yol almıştır?

R.Yürükoğlu: Bu doğrultuda çok yol aldık. Bugün işçi sınıfı içinde kök salmış durumdayız. Partimizin çoğunluğu işçidir. Sendikaların çoğunda ve büyük sendikaların hepsinde partimiz çalışıyor. Birçok stratejik işyerinde çalışıyoruz. Ancak fabrika temelinde yapılacak daha çok şey vardır.

Önemli sonuçlar elde ettik, ama üstesinden gelmemiz gereken önemli zorluklar da oldu. Zorluklar partimizin tarihinden ve faşizm altında çalışmış olmanın sorunlarından kaynaklanıyor. Karşılaştığımız ana zorluk, partinin, üye sayısını artırma yeteneğini, en azından ateşli tutkusunu yitirmiş olmasıydı. Bunun çeşitli nedenleri vardı. Yoldaşlar zor koşullarda çalıştıkları yerlerde, yeni üyeleri parti güvenliğine bir tehlike olarak görüyorlardı.

Ama en önemlisi, kimin üye olabileceği, kimin olamayacağı konusunda partide ortak bakış yoktu. Bu eksiklikleri aşmak için çok çalıştık ve esas olarak başarılı olduk. Bu yılın stratejisinin sonuçları partinin boyutlarının önemli ölçüde büyümüş olduğunu gösterecektir.

Leninist: İşçinin Sesi kuşkusuz ileri işçiler için bir gazete. Türkiye'nin *Iskra*'sı demek doğru olur. Milyonları örgütleyecek bir gazete, Türkiye'nin *Pravda*'sı için herhangi bir planınız var mı?

R.Yürükoğlu: Henüz yok. Bir kez, Türkiye'deki örgütlerimiz böylesi bir legal merkezi denetleyebilecek denli çelikleşmediler. İkincisi, legal bir yayında yazabileceğiniz şeyler henüz sınırlıdır. Legal yayında komünist bir tezi anlatabilmek, önemli uzlaşmaları ve ödünleri içerecektir. Bulanık ve allegorik bir biçimde yazmak gerekecek ki bu işçi sınıfının bilincini köreltir. Üçüncüsü, bugün legal yayınların dağıtımının illegal yayınların rekabet edemeyeceği kadar yüksek olmadığını görüyoruz. Örneğin en çok satan süreli yayın *2000'e Doğru*, ve satışı yalnızca 7000.

Leninist: Bu çok az.

R.Yürükoğlu: Evet, çok düşük bir dağıtım. Avrupa ve Türkiye'de illegal olarak yayınlanan *İşçinin Sesi*'nin dağıtımı 3000'e yaklaşıyor. Legal bir yayına başlamak yerine *İşçinin Sesi*'ni 5000 dağıtma hedefi koyduk. Sonuç olarak koşullar illegal yayının gününün dolmadığını gösteriyor.

Leninist: Şimdi öteki sorulara geçebilir miyiz, özellikle Sovyetler Birliği'ne! Sovyetler Birliği uzun süredir yeniden örgütlenme ve açıklık gereksinimi içinde. Gorbaçov'un reformlarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunlar siyasal bir devrim midir? Çok ileri mi gidiyor, yoksa yeterince ileri gitmedi mi? Sovyetler Birliği'nin güçlenmek için neye gereksinimi var?

R.Yürükoğlu: Geçmişe yönelik eleştirileri (Brejnev yıllarına) olumludur. Bize yakıştırdıkları tüm sıfatlara karşın söylemiş olduklarımızın doğruluğunu gösterir. Bu anlamda olumludur. Bununla birlikte gittikleri yol doğru yol değildir.

Bir siyasal devrim değildir. Kesinlikle demokrasi değildir. Halkı, devletin ve ekonominin yönetimine katmamaktadır. Bürokrasi içinde bir savaşımdır. Bürokrasinin teknokrasiye dönüşümünün anlatımıdır. Merkez komitesinde gizli oylamaya yeni izin veren, otoritesi tartışılmayan bir iktidar partisinden ciddi olarak demokrasi bekleyemezsiniz.

Sorun hızlı gitme, yavaş gitme sorunu değildir. Sorun yine yanlış yönde gidiyor olma sorunudur. Bugün Sovyetler Birliği'nin gereksinimleri şunlardır:

— Parti ve devletin tüm resmi ve gizli ayrıcalıkları kaldırılmalıdır. 27. Kongre teknisyenler ve mühendisler ile işçiler arasındaki ücret farklarının artırılması için çağrı yaptı. Biz diyoruz ki, bunun yerine tüm tepe yöneticilere (yüksek memurlara) yalnızca ortalama vasıflı işçi ücreti kadar ücret verilmelidir. Bürokrasiyi denetleyebilmede bu çok önemlidir.

— Çalışma haftası 35 saat olmalıdır.

— Eşit işe eşit ücret olmalıdır. Pratikte kadınlara aynı iş için hâlâ daha az ücret ödenmektedir.

— Sovyetler Birliği'nde erkek şovenizmi çok yaygın. Buna karşı savaşım verilmelidir.

— İşyeri kolektifleri menecerleri seçmek yerine, işyerinin yönetimini üstlenmelidir.

— Parçabaşı çalışma kaldırılmalıdır.

— İşçi sınıfına grev hakkı tanınmalıdır

— Devlet ve menecerin çıkarları çalışan halkın çıkarları ile çelişirse sendikalar işçi sınıfının yanında durmalıdır.

— Eğitim kurumlarında işçi sınıfından ailelerin çocuklarına toplumdaki ağırlıkları kadar yer verilmelidir. Özellikle yüksek eğitim kurumlarında işçi sınıfından ailelerin çocuklarının oranı çok düşüktür. Bürokrasinin çocukları yüksek öğrenim görür. Sonuçta bürokrasi kendi kendini üretir. Bu değişmelidir.

— Tek parti sistemi kaldırılmalıdır. Çok partililiğe izin verilmelidir. Yalnızca komünist partisinin öncü rolünü benimseyenler vb. değil, gerçekten bağımsız partiler. Muhalefete tüm toplantı ve propaganda olanakları tanınmalıdır.

— Sovyetler ülkedeki en tepe güç olmalıdır. Bunlara seçim özgür ve

açık olmalıdır. Bu yolla partiyle devletin kaynaşması kaldırılmalıdır.

— Devlet sırrı kavramı kaldırılmalıdır.

— Akıl hastaneleri ve çalışma kampları siyasal amaçlar için kullanılmamalıdır.

Bu önlemler bizim anladığımız anlamda bir sosyalist sistem yaratır. Özgürlüğü ve çok partililiğiyle bu demokrasi, burjuva parlamenter sistem değildir. Parti diktatörlüğünü kurmuş bir proletarya diktatörlüğü ile değiştirmektedir.

Gorbaçov'un yapmakta oldukları birer siyasal devrim değildir. Ancak önümüzdeki aylarda ve yıllarda Sovyetler Birliği'nde sağda ve solda her tür siyasal çalışma ortaya çıkacaktır. Ve işçi sınıfının, bu durumdan Sovyetler Birliği ve öteki ülkelerde gerçek bir siyasal devrim yapmak için yararlanması için her şans vardır. Bu, dünya komünist hareketinde bir rönesans olacaktır. Görece önemli bir ülkede devrim Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelere gerçekten yardımcı olabilir.

Leninist: Sosyalist Türkiye pek çok sosyalist ülkede gördüğümüz siyasal tutuculuktan nasıl kaçınacaktır? Bürokratik kast kaçınılmaz mıdır? Denetlenebilir mi?

R.Yürükoğlu: Gerçek sosyalist demokrasi ve Sovyetler Birliği için önerdiğimiz önlemler, işçi sınıfının bürokrasi üzerinde denetimi anlamındadır.

Kapitalist toplumda bürokrasi ege-men sınıfın sadık hizmetkarıdır. Gerçek güç, üretim araçlarının sahipliği ve denetimi yoluyla kapitalist sınıfın elindedir. Bu, bürokrasiyi sadık hizmetkar konumunda tutmayı kolaylaştırır.

Sosyalizm altında bu daha karmaşıktır. İşçi sınıfı bir bütün olarak ve tamamıyla yönetmeye henüz hazır değildir. O düzeye ulaştığı zaman devlet ortadan kalkacaktır. Devlet ve üretim araçları işçi sınıfının denetiminde değildir. Devleti ve üretim araçlarını bürokrasi denetlemektedir. Yalnızca sosyalist demokrasi ve demokratik girişim yoluyla bürokrasi sadık bir hizmetkar yapılabilir.

Leninist: Son olarak, bugünkü dünya komünist hareketine bakarsak, geleceğini nasıl değerlendirirsiniz?

R.Yürükoğlu: Biz, komünistler olarak, gelecek konusunda tamamen iyimseriz. Günümüzün, II. Enternasyonal'in çöküş dönemiyle pek çok benzerlikleri var. Kişisel görüşüm, bugün, dünya komünist hareketinin çöküş döneminde yaşıyoruz.

Bu çöküş bir dünya savaşı ile gelmedi. Bu nedenle çöküş, uzatmalı, üstü kapalı, eşitsiz ve yavaş bir süreçtir. Ama, dünya komünist hareketi çökmektedir. O harekette artık gerçek devrimci partiler bulamazsınız.

Biz iyimseriz, evet tamamen iyimseriz, çünkü, bu hareket çöker yenisi yükselir, sonra o da çöker, yenisi yükselir. Bunlar çok önemli değildir. Dünya işçi sınıfı burada ve savaşıyor. İşçi sınıfı varolduğu devrimci yanıtını bulacaktır.

Son bir nokta olarak belirtmeliyim ki, dünya komünist hareketinin bu çöküşü, komünizmin, değil çöküşü, krizi bile değildir. Oportünizmin çöküşüdür. İnsanlığın ilerlemesinin anahtarına hâlâ Marksizm-Leninizm sahiptir.